

0 2 P 1 2

Adwokat Andrzej Marecki
KANCELARIA ADWOKACKA
70-261 Szczecin, ul. Świętej Królowej Jadwigi 13/12
tel./fax 91 433 71 35 i 91 488 51 18
e-mail: andrzej.marecki@plusnet.pl www.andrzejmarecki.pl
Bank PeKaO S.A. I Oddział w Szczecinie nr: 82 1240 3813 1111 0000 4393 2025

Szczecin, 31 października 2012

Trybunał Konstytucyjny
al. Jana Christiana Szucha 12a
00-918 Warszawa

Skarżąca: B H
zam.
ul.
reprezentowana przez pełnomocnika –
adwokata Andrzeja Mareckiego
Kancelaria Adwokacka,
70-261 Szczecin,
ul. Królowej Jadwigi 13/12

Uczestnicy:
1. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej
00-902 Warszawa,
ul. Wiejska 4/6/8

2. Prokurator Generalny
02-315 Warszawa,
ul. Barska 28/30

SKARGA KONSTYTUCYJNA

W imieniu pani B H zam. ul.

, działając w oparciu o załączone pełnomocnictwo - na podstawie art. 79 ust. 1 ustawy z dnia 2 kwietnia 1997 r. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483) oraz art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 roku o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. z 1997 r. Nr 102, poz. 643) **wnoszę o:**

- zbadanie zgodności art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy z 22 maja 2009 o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz. U. z 2009 r. Nr 97, poz. 800 ze zmianami) w zakresie w jakim uzależnia nabycie tego świadczenia od spełnienia warunku rozwiązania stosunku pracy – w domyśle na wniosek nauczyciela z art. 32 ust. 1 w zw. z art. 2 oraz art. 67 Konstytucji i stwierdzenie niezgodności powyższego przepisu z przywołanymi przepisami Konstytucji.

1. Skarżąca wykorzystała już wszystkie środki odwoławcze przysługujące jej w ramach postępowania.

2. Skarżąca łączy naruszenie przysługujących jej praw i wolności konstytucyjnych z wydaniem przez Sąd Apelacyjny III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S w dniu lipca 2012 wyroku w sprawie który zmienił na jej niekorzyść wyrok Sądu Okręgowego w S z lutego 2012 – sygn. zaś wyrok sądu odwoławczego doręczony został pełnomocnikowi skarżącej w dniu 3 sierpnia 2012.

3. Skarżąca dopatruje się naruszenia art. 32 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji w kontekście prawa do zabezpieczenia społecznego wynikającego z art. 67 ust. 1 Konstytucji i tym samym wnosi o zbadanie konstytucyjności art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy o świadczeniach kompensacyjnych w kontekście współstosowania przepisów ustawy zasadniczej formułujących zasady ustrojowe oraz prawa podmiotowe.

Uzasadnienie

I

Przedmiotem skargi jest zbadanie zgodności art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy z 22 maja 2009 o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (zwanej dalej: Ustawą) z art. 32 ust. 1 w związku z art. 2 oraz art 67 Konstytucji i stwierdzenie niezgodności powyższego przepisu z przywołanymi przepisami Konstytucji.

Odnosząc się do podstaw wprowadzenia powyższej regulacji należy nakreślić jej przesłanki wskazane w Opinii Zleconej Biura Analiz Sejmowych z 13 stycznia 2009 roku dotyczącej poselskiego projektu ustawy o nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych (druk 1462), gdzie przytaczane są następujące okoliczności „(...) W uzasadnieniu tego projektu wskazano, że do końca roku 2008 nauczyciele mogli skorzystać z uprawnienia do wcześniejszej emerytury w oparciu o art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 z późn. zm.), które wygasa z dniem 1 stycznia 2009 r. Prawo do wcześniejszej emerytury przysługiwało nauczycielom, którzy legitymowali się 30 – letnim stażem ubezpieczeniowym, w tym 20 letnim stażem pracy nauczycielskiej. Opiniowana ustawa ma na celu wprowadzenie przejściowego rozwiązania w postaci systemu świadczeń kompensacyjnych, skierowanego do nauczycieli, którzy obecnie mają stosunkowo długi czas pracy. W opinii wnioskodawców proponowany system stanowi element łagodzący skutki zmian w systemie edukacji. Jest on adresowany do osób, które mniej skorzystają z innych rozwiązań proponowanych dla nauczycieli – w szczególności podwyżek, czy też rozwiązań przewidzianych w ramach programu „Solidarność pokoleń – 50+”. Nauczycielskie świadczenia kompensacyjne będą finansowane z budżetu państwa”.

Nadto grupa zawodowa nauczycieli nie została objęta systemem emerytur pomostowych, albowiem na podstawie ustaleń ekspertów medycyny pracy, po konsultacjach z przedstawicielami pracowników i pracodawców Komisja Ekspertów do Spraw Upnień do Obniżonego Wiek Emerytalnego Osób Zatrudnionych w Szczególnych Warunkach lub Szczególnym Charakterze powołana przez Ministra Pracy i Polityki Socjalnej dnia 4 grudnia 1998 opracowała wykaz prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w oparciu o kryteria zdrowotne, do których nie zaliczono między innymi nauczycieli.

Wprowadzenie nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych stanowić miało element dodatkowy do systemu emerytur pomostowych, który wszedł w życie 1 stycznia 2009 roku mający rekompensować nie objęcie ich prawem do uzyskania emerytury pomostowej. Świadczenia kompensacyjne przyznawane poza obowiązkowym systemem powszechnego ubezpieczenia społecznego mają charakter przejściowy i wygasający - ostatni upnienie nabędą prawo do świadczeń w 2028 r.

Ze względu na podobieństwo do emerytur pomostowych ich charakter i zasady nabywania podobne są do regulacji określonych w ustawie o emeryturach pomostowych, zaś rozwiązania prawne określone w ustawie o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych wzorowane są w części na regulacjach prawnych zawartych w ustawie z dnia 26 stycznia 1982 roku Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r., Nr 97, poz. 674 ze zm.) dotyczących uprawnień emerytalnych nauczycieli, obowiązujących w systemie emerytalnym przed reformą, która weszła w życie 1 stycznia 1999 r. Prawo do uprawnień emerytalnych w zreformowanym systemie na tych zasadach zachowali nauczyciele, którzy urodzili się po dniu 31 grudnia 1948 roku, a przed dniem 1 stycznia 1999 roku jeżeli spełnili warunki do uzyskania emerytury dotyczące długości okresu zatrudnienia w ciągu dziesięciu lat od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004 r., Nr 39, poz. 353, ze zm.), z wyjątkiem warunku rozwiązania stosunku pracy oraz nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na dochody budżetu państwa. Upnienie do przejścia na emeryturę na powyższych warunkach dla tej grupy nauczycieli wygasło z dniem 1 stycznia 2009 r.

Na podstawie art. 86 Karty Nauczyciela w kontekście uprawnień emerytalnych nauczyciele zaliczani byli do pracowników wykonujących pracę w szczególnym charakterze - nabywali prawo do emerytury bez względu na wiek. Upnienie to przysługiwało pomimo nie osiągnięcia wieku emerytalnego, ale odstąpienie od warunku wieku było skojarzone z dłuższym stażem pracy.

Przepisy obowiązujące do 31 grudnia 2008 roku pozwalały nauczycielom na nabycie prawa do emerytury bez względu na wiek, jeżeli posiadają 30 – letni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze. W stosunku do nauczycieli szkół, placówek, zakładów specjalnych oraz zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich przewidziano wymóg 25 – letniego okresu zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze w szkolnictwie specjalnym.

W art. 4 ust. 1 projektu ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych wskazano, że warunkiem nabycia tego świadczenia jest posiadanie okresu ubezpieczenia wynoszącego 30 lat, w tym 20 lat wykonywania pracy w jednostkach szkolnictwa - jest to taki sam warunek jaki był określony w art. 88 Karty Nauczyciela. Drugim wymaganym warunkiem było osiągnięcie określonego wieku, który został zdefiniowany odmiennie w odniesieniu do wieku przyjętego w prawie ubezpieczeń społecznych. Został on różnicowany w zależności od płci i roku, w którym uprawniony spełni oba wymagane warunki tzn. warunek stażu ubezpieczeniowego oraz odpowiedniego wieku. W projekcie ustawy przyjęto konstrukcję corocznego podwyższania wieku osoby, którego ukończenie uprawnia do nabycia świadczenia. Ustawodawca określił formułę podwyższania tego wieku z zastosowaniem kryterium płci, w stosunku do kobiet wiek wzrasta co roku o 3 miesiące, a w odniesieniu do mężczyzn o 6 miesięcy.

Trzecia przesłanka zawierała sformułowanie o konieczności rozwiązania na swój wniosek stosunku pracy „1. Nauczyciele mający trzydziestoletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze, zaś nauczyciele szkół, placówek, zakładów specjalnych oraz zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich - dwudziestopięcioletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze w szkolnictwie specjalnym, mogą - **po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy** - przejść na emeryturę. 1a. Nauczyciele spełniający warunki określone w ust. 1 mogą przejść na emeryturę również w wypadku rozwiązania stosunku pracy lub wygaśnięcia stosunku pracy w okolicznościach określonych w art. 20 ust. 1, 5c i 7”.

Jednakże odmienna stylistyka zawarta w art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych powoduje, iż należy przyjąć, że ustawodawca nie uzależnia prawa do tego świadczenia od rozwiązania stosunku pracy z własnej inicjatywy nauczyciela. Nic również nie wskazuje na to, aby wolą ustawodawcy było tak kategoryczne nadanie brzmienia temu sformułowaniu, albowiem skoro jego intencją było prowadzenie przejściowych rozwiązań w postaci systemu świadczeń kompensacyjnych skierowanych do nauczycieli mających stosunkowo długi czas pracy to tak nieistotny warunek nie znajduje uzasadnienia, chociażby biorąc pod uwagę przywołane przepisy Konstytucji.

II

W niniejszej sprawie bezsporne pozostają ustalenia faktyczne, zaś podstawa skargi dotyczy zgodności z Konstytucją przepisu będącego przesłanką nabycia nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, a dotyczącego sposobu **rozwiązania stosunku pracy**.

B H w dniu października 2010 osiągnęła wiek 55 lat, posiada trzydziestoletni ogólny staż ubezpieczeniowy, w tym ponad dwudziestoletni w charakterze nauczyciela. Decyzją z czerwca 2011 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił skarżącej prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego z uwagi na nieudowodnienie przez nią rozwiązania stosunku pracy na swój wniosek. W odwołaniu od decyzji B H wniosła o jej zmianę i przyznanie świadczenia, zaś organ rentowy wniósł o jego oddalenie. Wyrokiem z lutego 2012 roku Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał skarżącej prawo do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego począwszy od kwietnia 2011 roku.

Sąd I instancji stanął na stanowisku, iż wykładnia literalna i celowościowa warunku rozwiązania stosunku pracy wskazuje na to, iż nie wymaga się, aby rozwiązanie stosunku pracy musiało nastąpić na wniosek ubezpieczonej, a tym samym wystarczające jest, aby stosunek pracy ustał bez względu na to, czy nastąpiło to w wyniku własnego działania nauczyciela.

Z powyższym rozstrzygnięciem na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych nie zgodził się Sąd Apelacyjny powołując się na rezultat wykładni literalnej, celowościowej i systemowej. Uzasadniając swoje stanowisko Sąd Apelacyjny wskazał również, iż analogiczne poglądy wyrażane są także wśród przedstawicieli doktryny- tymczasem istnieje tylko jedna teza autorstwa Dariusza Noszczaka zawarta w artykule „Służby Pracowniczej” z 1 marca 2011, w której bez głębszego uzasadnienia dokonuje interpretacji woli ustawodawcy nie podnosząc tym samym argumentów merytorycznych za takim twierdzeniem.

Naruszenie art. 2 w związku z art. 32 Konstytucji.

Niezgodność art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy z 22 maja 2009 o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych z określoną w art. 32 Konstytucji zasadą równości wobec prawa i z art. 2 Konstytucji stwierdzającym, że Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej.

Skarżąca uważa, że sposób rozwiązania stosunku pracy nie powinien mieć znaczenia z punktu widzenia konstytucyjnej zasady równości oraz zasady sprawiedliwości społecznej, a jedynie warunek stażu pracy i osiągnięcia przewidzianego ustawą wieku z generalną klauzulą rozwiązania stosunku pracy w jakikolwiek sposób powinien decydować o przyznaniu prawa do świadczenia kompensacyjnego. Tym samym jako nieproporcjonalny i nadmierny oraz nieurzeczywistniający zasady sprawiedliwości społecznej pozostaje wymóg rozwiązania stosunku pracy na wniosek nauczyciela.

Zdaniem skarżącej nie ma argumentów usprawiedliwiających zróżnicowanie sposobu rozwiązania stosunku pracy, nadto sposób sformułowania przepisu (notabene dla swojego stosowania doprecyzowany wytycznymi ZUS) pozostaje dalece sprzeczny z zasadami techniki prawodawczej, stąd też mając na względzie konieczność zachowania konsekwencji terminologicznej w systemie prawa prawodawca powinien był sformułować brzmienie pkt 3 ustawy o świadczeniach kompensacyjnych precyzyjniej. Pierwotnie art. 4 projektu ustawy określał tylko 2 warunki uzyskania przez nauczyciela świadczenia kompensacyjnego, nie było wśród nich obowiązku rozwiązania stosunku pracy, co mogło stwarzać możliwość wypłacania świadczenia bez rozwiązania stosunku pracy. Tak istotne pominięcie legislacyjne zostało w porę zauważone jednakże brzmienie przepisu, zgoła odmienne od pierwowzoru z art. 4 pkt 7 ustawy o emeryturach pomostowych „**nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy**” oraz art. 88 Karty Nauczyciela „**po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy**”, przewiduje w pkt 3 wariant trzeci „**rozwiązali stosunek pracy**” burzący spójność terminologiczną w tej dziedzinie prawa.

Powyższa argumentacja prowadzi do konkluzji, iż zgodnie z art. 32 Konstytucji równość wobec prawa oznacza, iż wszyscy nauczyciele charakteryzujący się określonym stażem pracy i osiągnięciem ustawowego wieku mają być traktowani równo bez dyskryminowania i faworyzowania. Różnice prawne i faktyczne w sposobie rozwiązania stosunku pracy jako nieistotne nie mogą stanowić podstawy do odmowy przyznania świadczenia. Ewentualne wyjątki od tej zasady powinny pozostawać w bezpośrednim związku z celem i zasadniczą treścią przepisów, w których zawarta jest kontrolowana norma oraz służyć realizacji tego celu i treści. Nadto powinny być proporcjonalne tzn. pozostawać w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku nierównego potraktowania podmiotów podobnych. Trzecią przesłanką pozostaje okoliczność, iż muszą pozostawać w związku z innymi wartościami, zasadami, czy normami konstytucyjnymi, które umiałyby uzasadniać odmienne traktowanie podmiotów podobnych.

Zdaniem skarżącej źródłem naruszenia równości w dostępie do zabezpieczenia społecznego jest niejednakowe traktowanie nauczycieli ubiegających się o świadczenie kompensacyjne w zależności od tego w jaki sposób rozwiązano stosunek pracy. Tak więc zaskarżonym przepisem prawodawca różnicuje podmioty prawa charakteryzujące się wspólną cechą istotną, zaś brak jest przesłanek do zastosowania odstępstwa o zasady równości.

III

Zgodnie z art. 67 Konstytucji: 1. Obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego. Zakres i formy zabezpieczenia społecznego określa ustawa. 2. Obywatel pozostający bez pracy nie z własnej woli i nie mający innych środków utrzymania ma prawo do zabezpieczenia społecznego, którego zakres i formy określa ustawa.

Skarżąca odnosząc się do utrwalonej w orzecznictwie tezy, że z art. 67 nie da się wyprowadzić konstytucyjnego prawa do jakiegokolwiek postaci świadczenia oraz że przepis ten nie zawiera żadnych wprost wyrażonych wytycznych co do zasad przyznawania świadczeń uważa konstytucyjną ochroną objęte są warunki nabycia przez nią prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego. Tym samym podstawą kontroli art. 4 ust. 1 ppkt 3 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych w kontekście art. 67 ust. 1 Konstytucji jest ocena czy zaskarżone rozwiązanie mieści się w zakresie swobody prawodawcy. Ustawodawca dokonując wyboru rozwiązań szczególnych dotyczących sposobu realizacji prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego jest ograniczony obowiązkiem respektowania jego istoty, którą jest zagwarantowanie prawa do świadczenia nauczycielom, którzy osiągnęli ustawowy wiek i staż pracy oraz których stosunek pracy ustał. Tak rozumianą istotę prawa do uzyskania świadczenia narusza zawężenie sposobu rozwiązania zatrudnienia wyłącznie na wniosek nauczyciela, co prowadzi do pozbawienia niektórych z uprawnionych środków do życia.

Załączniki:

1. pełnomocnictwo do sporządzenia skargi konstytucyjnej,
2. odpis decyzji
3. odpis odwołania od decyzji
4. odpis wyroku Sądu Okręgowego z uzasadnieniem
5. odpis wyroku Sądu Apelacyjnego z uzasadnieniem
6. cztery odpisy skargi konstytucyjnej wraz z załącznikami

